

Cjelovita kurikularna reforma

Iako se godinama bavim pedagoškom problematikom moram priznati da mi nije jasna sintagma „cjelovita kurikularna reforma“. Vidim da je u Strategiji upravo na nju stavljen naglasak i da se od nje očekuju velike promjene. Izrada novih kurikuluma nije reforma škole. Kao što ni donošenje HNOS-a ni Nacionalnog okvirnog kurikuluma nije dovelo do promjena u školama tako ni sadašnjim promjenama u predmetnim kurikulumima neće doći do reforme škole. Riječ cjelovita ovdje ukazuje na nerealna očekivanja da će se ovim promjenama u kurikulumu izvršiti cjelovita promjena u školama, ali kao što je vidljivo nastavni plan se ne mijenja i zapravo se zadržava nepromijenjena cjelokupna odgojno-obrazovna struktura. Međutim, ako se želi učiniti pomak prema interesima i potrebama učenika onda se treba odmaknuti od ideje da je uloga škole realizacija programa. Uloga humanistički orijentirane škole je razvoj ljudskih mogućnosti svakog pojedinog učenika, a program je u funkciji razvoja ovih mogućnosti.

Kao velika reformska novost navodi se definiranje obrazovnih ishoda u predmetnim kurikulumima. Želi se napustiti navođenje nastavnih sadržaja, a naglasak se stavlja na kompetencije ili sposobnosti. U didaktici je poznato da u obrazovanju razlikujemo materijalne i funkcionalne zadatke. Ukoliko se naglasak stavlja na materijalne zadatke možemo govoriti o didaktičkom materijalizmu, a ako se naglasak stavlja na funkcionalne zadatke o didaktičkom formalizmu. I jedan i drugi jednostrani pristup nije prihvatljiv i predstavlja devijaciju s lošim posljedicama. U nastavi se bavimo i sadržajima i aktivnostima već zavisno od specifičnosti pojedinih predmeta. Izgleda da se našim reformatorima posebno svidio pojam ishodi pa su sve predmetne kurikulume sveli na ishode. Npr. u kurikulumu za prirodu i društvo navode se sljedeći ishodi po razredima:

1. razred	2. razred	3. razred	4. razred
A.1.3 UČENIK USPOREĐUJE ORGANIZIRANOST RAZLIČITIH PROSTORA I ZAJEDNICA U NEPOSREDNOME OKRUŽENJU.	A.2.3 UČENIK USPOREĐUJE ORGANIZIRANOST RAZLIČITIH ZAJEDNICA I PROSTORA DAJUĆI PRIMJERE IZ NEPOSREDNOGA OKRUŽENJA.	A.3.3 UČENIK ZAKLJUČUJE O ORGANIZIRANOSTI LOKALNE ZAJEDNICE, USPOREĐUJE PRIKAZE RAZLIČITIH PROSTORA.	A.4.3 UČENIK OBJAŠNJAVA ORGANIZIRANOST REPUBLIKE HRVATSKE I NJEZINA NACIONALNA OBILJEŽJA.

Ishodi po razredima u prirodi i društvu

Prvo je uočljivo da su ishodi gotovo identični kroz sve četiri godine pa je pitanje smisla da se navode za svaki razred posebno kad su identični. Drugo je pitanje koliko to jednoj učiteljici u razrednoj nastavi uopće koristi. Normalno je da će učenici uspoređivati, zaključivati i objašnjavati, ali oni se u tom predmetu moraju baviti nekim konkretnim sadržajima na kojima će to činiti. Osim toga predmet priroda i društvo, koji se u početku zvao početna stvarna nastava, u razrednoj nastavi čini sadržajnu osnovu za cjelovitost nastave u toj dobi. Obično se uz temu iz prirode i društva u jednom tjednu sadržajno vezuju i ostali predmeti i tako nastavu čine primjerenijom djeci mlađe školske dobi.

No nije to samo slučaj u ovom predmetu pa evo primjera za hrvatski jezik i tu nema gotovo nikakvih razlika između prva četiri razreda:

PRVI RAZRED	DRUGI RAZRED	TREĆI RAZRED	ČETVRTI RAZRED
B 1. 1 UČENIK IZRAŽAVA SVOJA ZAPAŽANJA, MISLI I OSJEĆAJE NAKON SLUŠANJA/ČITANJA KNJIŽEVNOGA TEKSTA I POVEZUJE IH S VLASTITIM ISKUSTVOM.	B. 2. 1 UČENIK IZRAŽAVA SVOJA ZAPAŽANJA, MISLI I OSJEĆAJE NAKON SLUŠANJA/ČITANJA KNJIŽEVNOGA TEKSTA I POVEZUJE IH S VLASTITIM ISKUSTVOM.	B. 3. 1 UČENIK ISKAZUJE I OBJAŠNJAVA SVOJA ZAPAŽANJA, MISLI I OSJEĆAJE NAKON SLUŠANJA/ČITANJA KNJIŽEVNOGA TEKSTA TE POVEZUJE SADRŽAJ I TEMU TEKSTA S VLASTITIM ISKUSTVOM.	B. 4. 1 UČENIK OBJAŠNJAVA SVOJA ZAPAŽANJA, MISLI I OSJEĆAJE NAKON SLUŠANJA/ČITANJA KNJIŽEVNOGA TEKSTA I POVEZUJE SADRŽAJ, TEMU I MOTIVE TEKSTA S VLASTITIM ISKUSTVOM.

Ishodi po razredima za hrvatski jezik

Posebno je besmisleno definiranje razina usvojenosti po kojima bi trebalo ocjenjivati učenike.

Zadovoljavajuća	Dobra	Vrlo dobra	Iznimna
Uočava i uz pomoć prikazuje organiziranost obiteljske zajednice, mjesta i prometa.	Opisuje i prikazuje organiziranost obiteljske zajednice, mjesta i prometa.	Objašnjava i prikazuje organiziranost obiteljske zajednice, mjesta i prometa.	Uspoređuje i prikazuje organiziranost obiteljske zajednice, mjesta i prometa.

Razine usvojenosti za prirodu i društvo

I ovdje je vidljivo da su sve četiri razine identične, a isto je to vidljivo i u razinama koje se navode u drugim predmetima. Evo primjera za hrvatski jezik i matematiku:

Zadovoljavajuća	Dobra	Vrlo dobra	Iznimna
- sluša s razumijevanjem jednostavne govorne/čitane tekstove, odgovara na pitanja uz pogreške i izgovara glasove i prototipne riječi uz pokušaje i pogreške	- sluša s razumijevanjem govorni/čitani tekst, točno odgovara na pitanja o sadržaju teksta uz pomoć učitelja i izgovara glasove, prototipne riječi i rečenice prema modelu	- sluša s razumijevanjem govorni/čitani tekst, točno odgovara na pitanja o sadržaju teksta prema smjernicama i izgovara glasove, prototipne riječi i rečenice uz pomoć učitelja	- sluša s razumijevanjem govorni/čitani tekst, samostalno odgovara na pitanja o sadržaju teksta i točno izgovara glasove i riječi te točno intonira rečenice

Razina usvojenosti za hrvatski jezik

Zadovoljavajuća	Dobra	Vrlo dobra	Iznimna
Razlikuje zakrivljene i ravne crte i koristi se ravnalom pri crtanju.	Imenuje zakrivljene i ravne crte i vješto se koristi ravnalom pri crtanju.	Razlikuje ravne i zakrivljene crte na različitim crtežima.	Razlikuje ravne i zakrivljene crte na objektima iz okoline.

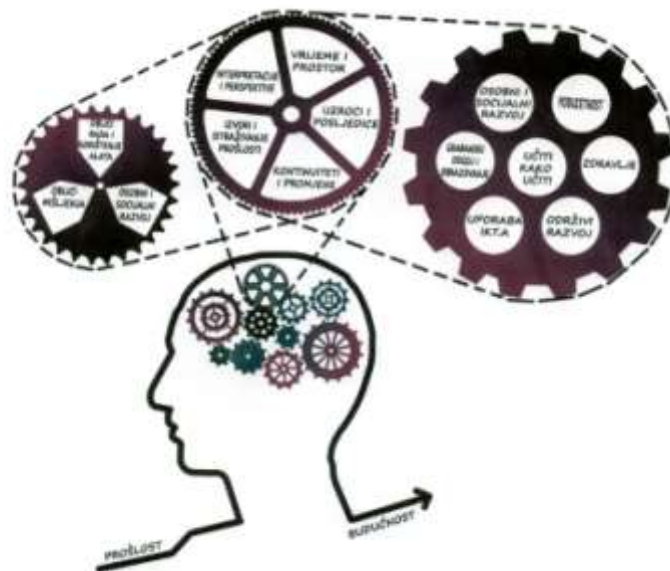
Razina usvojenosti za matematiku

Naravno da je nelogično da onaj učenik koji razlikuje ravne i zakrivljene crte i koristi se ravnalom pri crtanju dobije slabiju ocjenu od onoga koji razlikuje ove crte na različitim crtežima. Očito je da su pisci predmetnih kurikuluma stavljeni pred besmisleni zadatak da se ovako definiraju ishodi po pojedinim predmetima, i razine usvojenosti po kojima bi se učenici trebali ocjenjivati. To je zapravo ogroman posao koji su autori tih kurikuluma odradili, ali to za učitelje i njihove učenike nije upotrebljivo.

Važno je ukazati i na teorijsku pozadinu ovakvog pristupa. To je radikalni bihevioristički pristup koji čovjeka vidi kao crnu kutiju na koju djeluju određeni stimulansi koji dovode do određenih reakcija i ovdje su navedene reakcije koje se smatraju jedino ispravnim. Međutim ljudi tako ne funkcioniraju pa bismo mogli s Goranom Bareom pitati – gdje je nestao čovjek. Fraza o orijentaciji na učenika ovdje postaje upitna jer ovdje bismo mogli reći da je više orijentacija na neki stroj koji će uvijek reagirati na očekivani način. To je vidljivo i na jednoj od ilustracija u predmetnom kurikulumu. Vidimo da učenik u glavi ima neke zupčanike i točkice koji uvijek reagiraju kako su autori kurikuluma zamislili. Ali to se ne događa kad su ljudi u pitanju.

Kad su djeca drugog razreda učila o oborinama postavila su učiteljici sljedeća pitanja:

Zašto sijeva kad grmi? Kako nastaje grom? Kako se voda iz rijeke isparava? Kako nastaje duga? Što je to barometar? Kako to oblaci šeću nebom? Zašto munja može ubiti? Zašto je jutros bilo magle? Zašto pahuljice slične na zvjezdice? Zašto je snijeg bijel, a voda nije bijela? Kako mraz uništava cvijeće? Kako to da ljeti pada krupan led? Zašto je bolje prati u kišnici? Kako to da pod kišobranom ne pokisnemo, a i on je od krpe, a odjeća promoći na kiši? Što je to inje? Koliko boja ima duga? Odakle duga dobiva boje? Kako nastaje kiša?

Odnos učenika i kurikuluma u kurikulumu povijesti

Koji će ovdje biti ishodi u nastavi, a koje razine usvojenosti? To u kurikulumu ni ne može pisati. Kurikulum predstavlja samo polovicu onoga čime se bavimo u nastavi i predstavlja društveni aspekt, a individualni aspekt se bazira na interesima i potrebama svakog pojedinog učenika ili učenice i to artikulira učiteljica ili učitelj u interakciji sa svojim učenicima.

Poznata je ona anegdota o Gaussu kad je imao 7 godina. Učitelj je nekuda trebao otići pa da zaposli učenike rekao im je da zbrajaju sve brojeve od 1 do 100. I dok on još nije ni krenuo mali Gauss je donio rješenje: 5050. On je zbrajao $1+100 = 101$, $2+99 = 101$, $3+98 = 101$ i utvrdio je da takvih parova ima 50, a $50 \times 101 = 5050$. U koje razine uspjeha bi se ovo uklapalo u našem kurikulumu iz matematike?

U jednom razredu učitelj je objašnjavao dijeljenje brojeva i nakon što je objasnio pitao je učenike koliko je $55:5$. Jedan učenik se javi i kaže da je to 11. Učitelj ga upita kako je to izračunao i učenik objasni: $11:1=11$, $22:2=11$, $33:3=11$, $44:4=11$ pa je onda i $55:5=11$. Učitelj nije bio zadovoljan s objašnjenjem jer je tražio da svi računaju na način koji je on objasnio, a to je: $55:5 = (50+5):5 = (50:5)+(5:5) = 10+1=11$. Ali učenikov odgovor je bio dragocjen jer je ukazao da se matematički zadatak može riješiti na različite načine. Bilo bi bolje da je učitelj prihvatio učenikov odgovor te učenike potaknuo da traže i druge mogućnosti rješavanja ovog i sličnih zadataka.

Poznata je i anegdota o danskom fizičaru Nielsu Bohru <http://ladislav-bognar.net/sites/default/files/Anegdota.pdf> koji je kao student dobio pitanje kako pomoću barometra izmjeriti visinu neke zgrade, a on je odgovorio da bi se popeo na vrh zgrade, zavezao barometar užetom i spustio ga te izmjerio dužinu užeta, ali profesor je očekivao odgovor da će izmjeriti tlak zraka na vrhu i u podnožju zgrade pa mu je htio dati slabu ocjenu na što se student pobunio i nabrojao još pet ili šest načina namjerno izbjegavajući odgovor koji je profesor očekivao. Poslije je objasnio, da mu je pun nos asistentata i predavača na fakultetu koji mu pokušavaju nametnuti svoj način mišljenja. Bilo bi zanimljivo čuti što bi Bohr rekao za ishode naših kurikuluma.

Svođenje kurikuluma na detaljno navođenje ishoda je nepotrebno, a posebno je besmisleno navođenje razine postignuća i još to nazivati otvorenim kurikulumom. U nastavi učitelji zajedno s učenicima stvaraju pedagoške situacije koje su uvijek jedinstvene i neponovljive ili kako to kaže Jane Piirto: „Učitelj je biće mašte, umjetnik, a ne poštar s velikom kožnom torbom 'trikova', 'strategija' i 'pojmovna' u sustavu dostave kurikuluma učenicima. Svaka tema, svaki razred je jedna nepoznata priča. Svako razredno razdoblje je novela koja čeka da bude napisana, drama koja čeka da bude odigrana. Često izgubimo iz vida da su sva područja kurikuluma produkt ljudskih emocija, mašte, strasti i snova. Odakle matematika? Odakle znanost? Ljudska bića su istražila i stvorila ove fenomene svojom maštom i snovima“ <http://personal.ashland.edu/~jpiirto/twelve.htm>.